

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

**ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERE
YÖNELİK ÇERÇEVE EĞİTİM PROGRAMI
TASLAĞI**

Ankara-2014

**ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERE YÖNELİK ÇERÇEVE EĞİTİM PROGRAMI
HAZIRLAMA KOMİSYONU**

PROGRAM KOORDİNATÖRLERİ

Necati BİLGİÇ
Grup Başkanı

Dr. Raziye ERDEM
Grup Başkanı

Üyeler

Dr. Melek Nur ERDOĞAN	:Kimya Öğretmeni
Ömer GARAN	:Matematik Öğretmeni
Mehmet Duran ÖZNACAR	:Biyoloji Öğretmeni
Orhan AVANOĞLU	:Biyoloji Öğretmeni
Bahattin ÖZDEMİR	:Türkçe Öğretmeni
Hayri ÖZASLAN	:Kimya Öğretmeni
Yıldıray ÇAMDEVİREN	:Rehber Öğretmen
Mustafa GALİP DUZCU	:Program Geliştirme Uzmanı

İÇİNDEKİLER

	S.No
GİRİŞ	2
PROGRAMIN VİZYONU	4
PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI	4
PROGRAMIN YAPISI	4
1. Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Program Yaklaşımları	4
1.1. Müfredat Farklılaştırma	5
1.2. Müfredat Farklılaştırma Türleri	6
2. Programın Temel Yaklaşımı	8
2.1. Yeterlik Alanları	8
Yeterlik Alanı 1: Bilgiyi İşleme	11
Yeterlik Alanı 2: İletişim Becerileri	11
Yeterlik Alanı 3: Araştırma Becerileri	11
Yeterlik Alanı 4: Problem Çözme Becerileri	12
Yeterlik Alanı 5: Liderlik	12
Yeterlik Alanı 6: Kariyer Planlama	13
Yeterlik Alanı 7: Yaratıcılık ve İnovasyon	14
2.2. Yeterlik Alanları ve Kazanımlar	15
PROGRAMIN UYGULANMASINA YÖNELİK AÇIKLAMALAR	17
ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ	19
PROGRAMIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	20
KAYNAKÇA	23
EKLER	24
Ek-1: Dereceli Puanlama Anahtarının Kullanılması ve Yorumlanması	25
Ek-2: Yeterlik Alanlarının ve Kazanımların Bilim ve Sanat Merkezlerinin Eğitim Süreçlerine Dağılım Tablosu	41

GİRİŞ

Günümüzde içinde ülkemizin de bulunduğu pek çok ülkenin kalkınma hedefleri arasında özel yetenekli bireylerin kendi ilgi alanları doğrultusunda yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yönelik olanakları artırarak ülkesine ve dünyaya yararlı bir vatandaş olmalarını sağlamak yer almaktadır.

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 25. Toplantısı'nda özel yetenekli çocukların eğitiminin ne yazık ki Türkiye'de geç kalınan bir alan olduğuna ve Türkiye'yi 2023 yılına taşıyacak insan kaynağı içinde kritik bir öneme sahip özel yetenekli çocukların eğitimi konusunda hazırlanacak strateji ve uygulama planlarına dikkat çekilmiştir. Bu toplantı sonucunda yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji Uygulama Planı"nda (2013-2017) kurumlarında öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik alternatif yaklaşımlar benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye'de özel yetenekli bireylere destek eğitim vermek amacıyla açılan en yaygın kurum Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Bilim ve Sanat Merkezleri'dir. Özel yetenekli öğrenciler örgün eğitim kurumlarında eğitimlerine devam etmekte, örgün eğitimin dışında kalan zamanlarda Bilim ve Sanat Merkezleri'nden destek eğitimi almaktadır. Modelin en önemli avantajlarından biri öğrencilerin akranlarından ayrılmadan yaşitlarıyla örgün eğitime devam edebilmeleridir. Öğrenciler toplumla bütünleşme sürecini kendi okullarında yaşarken, Bilim ve Sanat Merkezlerinde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almaları sağlanmaktadır. Bu çocuklar aynı zamanda diğer özel yetenekli öğrencilerle etkileşimde bulunmakta ve ortak çalışmalar yürütebilmektedir. Ancak bunların yanında Bilim ve Sanat Merkezlerinin dezavantajları da bulunmaktadır. İzlenebilecek bir çerçeve program ile eğitim süreçlerine ilişkin kullanılacak ortak ölçme ve değerlendirme araçlarının olmayışı en önemli sorunlardan biridir.

Özel yetenekli bireylere yönelik hazırlanan bu çerçeve program; ülkemizdeki ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki özel yetenekli öğrencilere verilecek destek eğitiminin şekline, içeriğine ve yöntemine rehber olacak nitelikte hazırlanmıştır. Hazırlanan bu çerçeve program, özel yetenekli bireylerin eğitimini daha geniş perspektiften ele alarak belirsizliği ve karmaşıklığı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Program üstün ve özel yetenekli bireyleri bağımsız ve objektif düşünen, olaylara farklı bakış açılarından bakabilen, analitik ve eleştirel

düşünme becerilerine sahip; ülkesinin ve insanlığın sorunlarına yenilikçi ve sağduyulu çözümler üretebilen bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Program, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Çerçeve programda, müfredat farklılaştırmanın zenginleştirme türü esas alınarak birbiriyle ilgili, ölçülebilir yeterlilik alanları belirlenmiştir. Bu yeterlik alanlarındaki kazanımların özel yetenekli bireylerin merak, ilgi, ihtiyaç gibi bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak geliştirilmesi hedeflenmiştir. Geliştirilen yeterliliklerin nasıl değerlendirileceği ile ilgili rubrik geliştirilmiş ve bu yeterlik alanlarındaki kazanımlara ilişkin her bir boyutun düzeyleri belirlenmiştir. Böylece öğrencinin herhangi bir yeterlik alanındaki hazırbulunuşluk düzeyi tespit edilerek verilen destek eğitimin sonunda geldiği düzeyin tespit edilmesi hedeflenmektedir.

PROGRAMIN VİZYONU

Özel Yetenekli Bireyler Çerçeve Programı'nın vizyonu; özel yetenekli bireylerin gelişim alanlarını destekleyerek ulusal ve evrensel değerleri benimseyen, özel yetenekleri doğrultusunda en üst düzeyde kendini gerçekleştirebilen, gerçek yaşamla ilgili problemlere yenilikçi ve sağduyulu çözümler üretebilen bireyler yetiştirmektir.

PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI

1. Sosyal, duyuşsal, zihinsel, akademik, bilim, sanat, yaratıcılık ve liderlikle ilgili alanlarda ilgilerinin, ihtiyaçlarının ve güçlü yönlerinin farkında olmasını sağlamak,
2. Alan uzmanlarıyla, benzer ilgi yetenek ve deneyime sahip yaşıtlarıyla ve toplumun diğer üyeleriyle etkili iletişim kurma becerisini geliştirmek,
3. Kendisi ile başkaları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları anlamalarını sağlamak,
4. Demokrasinin ilkelerine uygun olarak başkalarının haklarına saygı duyma bilinci kazandırmak,
5. Kendisinin ve başkalarının dil, kültürel miras, inanç ve yaşam koşullarına değer verme bilincini geliştirmek,
6. Araştırma ve bilgiyi işleme becerilerini geliştirmek,
7. Yetenek ve becerileriyle örtüşen mesleki hedeflerine ulaşmak, bilişsel ve duyuşsal ihtiyaçlarını karşılamak için toplumsal kaynakları kullanmalarını sağlamak,
8. İhtiyaca yönelik yeni düşünceler önerir, teknik buluş ve çağdaş ürünler geliştirmelerine yardımcı olmak,
9. Çalışmalarında estetiğe, değerlere uygun şekilde kalite ve mükemmellik anlayışıyla hareket etme bilincini kazandırmak,
10. Yeteneklerini ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmesini sağlamaktır.

PROGRAMIN YAPISI

Bu bölümde, dünyada özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik bakış açıları, eğitim programlarında izledikleri yaklaşımlar ve müfredat farklılaştırma türleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra hazırlanan çerçeve programın temel yaklaşımı, yeterlik alanları ve bu yeterlik alanlarına ilişkin öğrenci kazanımları açıklanmıştır.

1. Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Program Yaklaşımları

Literatürde, yaşıtlarına göre daha üstün yeteneklere sahip olanlar ile yaratıcılık ve daha fazla öğrenme isteğine sahip olan bireyler özel yetenekli bireyler olarak tanımlanmaktadır. Son

yıllarda özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için alınan önlemler, günümüzde diğer özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerde olduğu gibi ayrıştırmadan kaynaştırmaya/bütünleştirmeye doğru yol almıştır (Freeman, 2002; Mönks&Pflüger, 2005; CCEA, 2006; EADSNE, 2009). Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim, “daha yetenekli” öğrencileri de kapsayacak şekilde öğrenim ve öğretim etkinliklerinin farklılaştırılması ile tüm öğrencilerin temel eğitim öğretim kurumları içinde gereksinimlerini karşılanmasını amaçlar (Smith, 2006). Bunun temel nedeni ise her çocuğun ilgilenilmesi ve geliştirilmesi gereken üstün ve özel bir yeteneğe sahip olduğu düşüncesidir. Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim içerisinde öğretim programlarının farklılaştırılması ve okullardaki tüm öğrencilere ulaşacak şekilde bir öğretimin hedeflenmesi gerektiği benimsenmiştir (Armstrong, 2008).

Özel yetenekli öğrenciler normal sınıflarda sunulan geleneksel eğitim anlayışının ötesinde farklı öğrenme ihtiyaçları vardır. Bu öğrencilerde var olan yeteneklerin doğası, farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerini ve potansiyellerini en üst seviyeye çıkartacak fırsatları gerektirir. Öğretmenler onların bireysel ihtiyaçlarını karşılama hızını ayarlarken öğrencilerin deneyimlerinin derinliğinin ve kalitesinin de geliştirilmesi gerekir.

1.1.Müfredat Farklılaştırma

Farklılaştırma, aynı yaştaki farklı öğrenme ihtiyaçları ve tercihleri olan öğrencilere uygulanan farklı öğrenme etkinliklerini ifade eder (Kulik & Kulik, 1997). Maker (1982), üstün yetenekli öğrencilerde farklılaştırılmış bir öğretimin verilmesini önermiş ve bu öğretimin içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamı şeklinde dört farklı alanda yapılabileceğini belirtmiş ve bu alanları aşağıdaki gibi açıklamıştır:

- **İçerik**
 - a) Soyut, karmaşık ve normal müfredattan farklı olan içerik konularını kapsar,
 - b) Bireysel ihtiyaçlara ve ilgilere daha fazla hitap eder,
 - c) Disiplinler arası etkileşime önem verir,
 - d) Gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin incelenmesine teşvik eder,
 - e) Çeşitli konularla öğrencilerin duyuşsal özelliklerinin desteklenmesini teşvik eder.
- **Süreç**
 - a) Üst düzey bilimsel düşünme süreçlerini geliştirir,
 - b) Keşfetme ve deneyime dayalı öğrenme için fırsatlar sağlar,

- c) Açık-uçlu problemlere çözümler sağlar,
 - d) Bağımsız araştırmalar için araştırma becerilerini öğretir,
 - e) Farklı öğrenme stillerine hitap etmek için çeşitli öğrenme stratejilerini kullanır,
 - f) Küçük grup faaliyetlerine imkan sağlar.
- **Ürün**
 - a) Gerçek dünya sorunları içerir,
 - b) Gerçek yaşama dayalı öğrenmeye değer verir,
 - c) Yaratıcılığı ortaya koyma imkanı sunar,
 - d) Geleneksel ödev mantığının ötesinde farklı şekillerde sunum yapılmasını cesaretlendirir.
 - **Öğrenme Ortamı**
 - a) Destekleyici ve öğrenci merkezli bir ortam sağlar,
 - b) Risk almayı destekler,
 - c) Teşvik edici bir fiziksel ortam sağlar,
 - d) Okul dışı öğrenme deneyimleri sağlar (geziler, toplumsal projeler v.b.)
 - e) Yükseköğretim kurumları ile işbirliğini destekler.

Tüm bu alanlarda eğitimciler farklılaştırmanın şu temel özelliklerini uygulaması gerekir:

- a) hızlandırma b) karmaşıklık, c) derinlik, d) zorlayıcılık, e) yaratıcılık, f) soyutluk (VanTassel- Baska, 2003a).

1.2.Müfredat Farklılaştırma Türleri

Zenginleştirme (Enrichment)

Zenginleştirme yatay esnekliği, genişletme (extension) ise dikey esnekliği ifade eder. Zenginleştirme, tüm öğrenci grubuna hitap eden ana öğretim programı dışındaki her türlü öğrenme etkinliklerini kapsar ve var olan öğretim programına yapılan bir ilavedir. Öğretim programının yerine geçmez, onu destekler. Etkinlikler çeşitlendirilerek normal öğretim programından daha farklı verilmeye çalışılır.

Genişletme (Extension)

Öğrencilere öğretim programını normalden daha hızlı bir şekilde verilmesidir. Hızlandırma (acceleration) anlamına ya da öğretim programındaki bazı bölümleri atlamak anlamına da gelebilir. Öğretim programını daha yoğun ve karmaşık hale getirmek için yeniden

biçimlendirme anlamına da gelebilir. Öğrencinin konuyu derinlemesine ve kendi hızında çalışması sağlanmalıdır. Bu dikey ve yatay esneklik, farklı sınıf düzeylerine karşılık gelen öğretim programlarını ve farklı disiplinlerin bir arada çalışmasına izin verir. Öğrencilerin belli alanlarda daha üst sınıf düzeylerindeki öğrencilerle çalışmasını da sağlar.

Hızlandırma (Acceleration)

Öğrencilerin kendi yaş düzeylerinin üstündeki sınıflara yönlendirilmesi veli, eğitimciler açısından hassas bir konudur. Günümüzde üstün yeteneklilerin eğitimi alanında önde gelen akademisyenler, bu çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için uygun koşullarda yapılan hızlandırmayı desteklerler. Örneğin ABD’de en çok kullanılan hızlandırma türleri;

- a) Anaokuluna veya 1. sınıfa erken kayıt,
- b) Sınıf atlama,
- c) İçerik hızlandırma,
- d) Müfredat biçimlendirme/yoğunlaştırma(aynı sınıf düzeyinde),
- e) Teleskopik hızlandırma (öğrencinin bir yılda alması gereken eğitimi bir dönemde bitirmesi veya 3 yıllık ortaokul süresini 2 yılda bitirmesi gibi). Bu hızlandırma türünde öğrenci, üst sınıflardan ders alması mümkündür.
- f) Uzaktan eğitim (Öğrenci, normal müfredat dışında posta yoluyla veya uzaktan eğitim verilerek daha üst düzey eğitim alır).
- g) Üst sınıf/sınıflardan ders alma (Bu dersleri öğrenciler paralı olarak almaktadır).

Ülkemizde hızlandırma türlerine bakıldığında sadece ilkokulda sınıf atlatma türünün uygulandığı görülmektedir. Ancak Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2013-2017)’nda ilkokula ek olarak ortaokul ve lise düzeyinde sınıf atlatma, üst sınıflardan ve üniversiteden ders alma gibi uygulamaların yapılması ön görülmüştür.

Yarışmalar(Competitions)

Özel yetenekli çocuk/öğrencilerin kendi ilgi alanlarındaki herhangi bir konuda yaptıkları araştırma veya hipotezleri bir yazılı rapora dönüştürerek yarışmalara katılmasıdır.

Mentörlük (Mentoring)

Mentörlük, her yaşta üstün yetenekli çocuk/öğrencilere akademik ve duygusal yararlar sağlayan etkili bir çalışma stratejisidir. Temel olarak, çocuğun kendi fikirlerini, yeteneklerini, görüşlerini ve duygularını net bir şekilde öğrenmek ve onlarla vakit geçirmektir. Mentörlük yapacak kişi, bir yetişkin, öğretmen veya yaşta kendinden daha büyük bir çocuk olabilir.

2. Programın Temel Yaklaşımı

Müfredat farklılaştırma türlerinden olan genişletme ve zenginleştirme, özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü hem örgün eğitim kurumlarında hem de özel yetenekli öğrencilerin çekilip bir grup oluşturularak sınıf dışında da yapılabilir. Ülkemizde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise döneminde genişletme ve zenginleştirme hem örgün eğitim içerisinde hem de Bilim ve Sanat Merkezleri ve yetenek atölyeleri gibi farklı eğitim modellerinde hafta içi ve hafta sonu uygulanabilir. Bu nedenle çerçeve programın yapısı müfredat farklılaştırmanın genişletme ve zenginleştirme türü temel alınarak aşağıda verilen temel ilkeler doğrultusunda geliştirilmiştir:

1. Özel yetenek kavramı sürekli değişen dinamik bir kavramdır. Öğrencilerin yetenek ve ilgilerini tespit etmek için çeşitli kaynaklardan bilgi toplanmalı, bu süreç sürekli ve kapsamlı bir hale getirilmelidir.
2. Özel yetenekleri tespit edilen öğrencilerin öğrenme stilleri belirlenmeli ve öğretim buna uygun bir şekilde planlanmalıdır.
3. İçerik konuları daha derinlemesine ya da bilişsel açıdan daha üst düzeyde sunulmalıdır.
4. Günlük yaşamla bağlantılı, karmaşık, akademik görevler daha kapsamlı bir çeşitlilikle sunulmalıdır.
5. Yapılan etkinlikler öğrencinin bireysel farklılıklarına göre planlanarak potansiyellerini açığı çıkartacak şekilde olmalıdır.
6. İçinde buldukları toplumun kendilerine sunduğu olanaklar ve benlik duyguları geliştirilmelidir.

2.1.Yeterlik Alanları

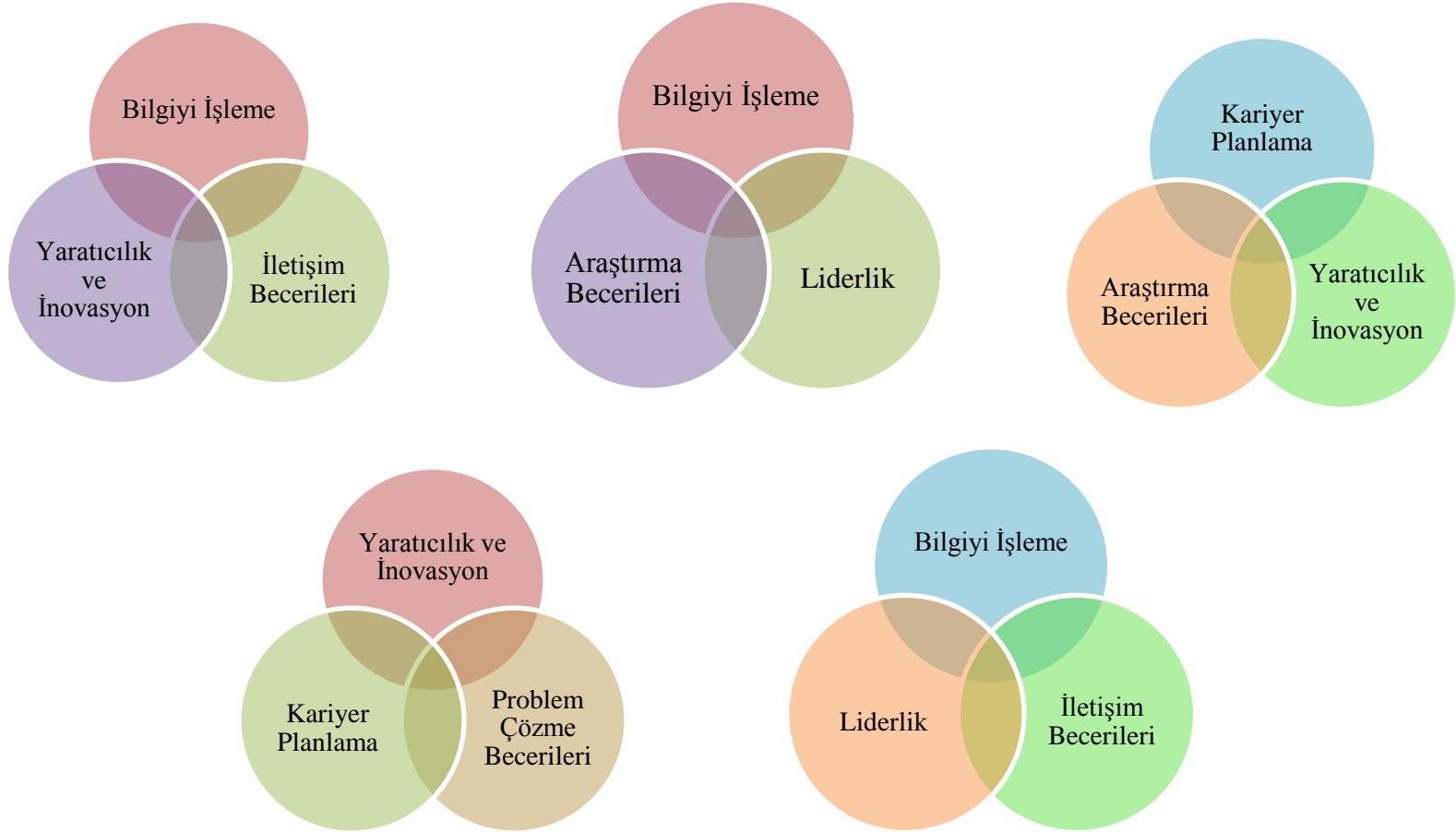
Çerçeve programda, yukarıda verilen temel ilkeler göz önünde bulundurularak yedi yeterlik alanı belirlenmiştir. Bu yeterlik alanları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Çerçeve Programın Yeterlik Alanları

Bu programda, özel yetenekli bireyin ortaöğretimden mezun oluncaya kadar sahip olması gereken yedi yeterlik alanı belirlenmiştir. Bu yedi yeterlik alanının birbiriyle nasıl ilişkilendirileceğini Şekil 2’deki gibi bir araya getirerek görselleştirmek, özel yetenekli bireylerin eğitiminin birçok yönünün ele alınmasını sağlar. Burada yeterlik alanlarının ilişkilendirilmesi üçlü gruplar halinde verilmesine rağmen daha da fazla olabilir. Bu modeldeki gruplamalar farklılaştırmanın içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamı boyutları dikkate alınarak yapılmıştır. Bu gruplamalardan birinde içerik, süreç, ürün boyutunda farklılaştırma yapılırken, bir diğerinde süreç, ürün ve öğrenme ortamı boyutlarında farklılaştırma yapılmıştır. Böylece bu boyutlar dikkate alınarak yapılan ilişkilendirmelerde program yetenek alanlarının birbiriyle etkileşimi sağlanır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta öğretmenin yapacağı etkinlikte tüm boyutları göz önünde bulundurması gerekmez. Bazen sadece süreçte farklılaştırma yapılabilirken bazen ise üründe farklılaştırma ya da her üç boyutu dikkate alarak bir farklılaştırma yapılabilir. Bu model öğretmenin çerçeve programın tüm yeterliklerini yapacağı etkinliklere yedirerek vermesini kolaylaştıran bir model olarak görülebilir. Her bir yeterlik alanı birçok kez kullanılabilir.

Şekil 2. Yeterlik Alanlarının Birbiriyle İlişkilendirilmesi

Yeterlik Alanı 1: BİLGİYİ İŞLEME

Bilgi birey tarafından yapılandırılır ve tüm bilgiler yer, zaman, terimler ve yapılarla şekillenir. Bilgi insanı, insanda bilgiyi değiştirir. Bilgi ne bildiğinizden ziyade, nasıl bildiğiniz, ne zaman bildiğiniz, niçin bildiğiniz, nerede bildiğinizle ilgili çok karmaşık bir yapıdır. Bilgi deneyimleri, etkileşimleri ve açıklamaları kapsayan karmaşık bir süreçtir.

Özel yetenekli öğrencileri “bilgi nedir?”, “ne değildir?”, “bilgi nasıl geliştirilir?”, “bilgi farklı alanlarda nasıl kullanılır?” şeklindeki soruları içeren etkinlikler yapılandırılmalıdır. Özel yetenekli öğrencilerin karmaşık konuları kavrama ve farklı alanlardaki bilgi sistemlerini değerlendirme becerileri geliştirilmelidir.

Yeterlik Alanı 2: İLETİŞİM BECERİLERİ

İletişim becerileri yeterlik alanı; etkili iletişim kurma, bireyin kendini tanıma ve kabul, duyguları anlama, duygu ve düşünce yönetimi, iletişim sorunlarını çözme gibi duygusal ve sosyal becerileri kapsamaktadır.

Özel yetenekli bireylerin farklı durum ve bağlamlarda yazılı, sözlü olarak düşüncelerini etkin bir şekilde ifade etmesi, kendi özelliklerini, sınırlarını ve farklılıklarını tanıması ve kabul etmesi ve farklı ortamlarda etkin iletişim kurmalarını beklenir. Özel yetenekli çocukların çevresiyle iletişimlerini etkileyen bazı temel özellikler bulunmaktadır. Bunlar; dil becerisi, empati, oyun, arkadaşlık, liderlik, ahlaki yargılama, duygusallık, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik, aşırı duyarlılık, hayal kırıklığı ve asilik sayılabilir. Özel yetenekli çocuklar kabul görmediği ortamlarda ortama uyum sağlamak için farklı yollar seçebilir. Gruptan kendilerini soyutlama, dikkat çekme ve kabul görmek için gösterilerde bulunma veya herkes gibi görünmeye çalışma eğilimi gösterebilirler.

Özel yetenekli öğrencilerde iletişim becerilerinin geliştirilmesi ile bu öğrencilerde olaylara karşı farklı kişilerin farklı duygular hissedebileceğini anlama, duygularını çeşitli bakış açılarıyla değerlendirme, çatışmalardan kaçınarak barışçıl ilişkiler kurma gibi birçok farklı amaç gerçekleştirebilir.

Yeterlik Alanı 3: ARAŞTIRMA BECERİLERİ

Bu yeterlik alanı, hem öğrencilerin kişisel ilgi alanlarını hem de akademik ilgi alanlarını

kapsar. Farklı kaynakların doğasını sezmeye, anlamaya yarayan çözümlene becerileri ve çalışmayı sürdürmeye yönelik ilgi, araştırma etkinliklerinin temelini oluşturur.

Özel yetenekli öğrenciler için araştırma becerilerinin ve stratejilerinin geliştirilmesi; derinlemesine ve özgün bir şekilde ilgi alanlarına yoğunlaşmalarını ifade eder. Öğrenciler, ilgi çekici buldukları alanlar ve bu alanlara yönelik fikirleri araştırmak için cesaretlendirilmelidir. Bu durum öğrenciyi araştırma yöntemlerini ve uygulamalarını kullanmaya yönlendirebilir. Burada önemli olan öğrencinin birden çok alan/disiplinde araştırma yapmasını sağlamaktır. Özel yetenekli program içerisinde öğrenciler, program boyunca birden çok alanda yapılan araştırmaları ilişkilendirmeleri ve keşfetmeleri için cesaretlendirilmelidir.

Yeterlik Alanı 4: PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

Bu yeterlik alanı, herhangi bir problemi fark etme, tanımlama, çözüm alternatifleri üretme, karar verme ve uygulama gibi zihinsel sürecinin kazandırılması, hızlı düşünme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesini içerir.

Özel yetenek öğrenciler dünyayı daha farklı algıladıkları için problem çözme becerileri, yaşamlarında yeni ilgi alanlarını keşfetmeleri için önemli bir anahtar olabilir. Bu keşif basit bir araştırma ya da okul eğitimi olarak algılanmamalıdır. Aksine bu öğrenciler hem dünyada gerçekleşen olayları algırlarlar hem de bu olaylara karşı tepki verirler. Yaşadığımız dünyada sonsuz etkileşimler vardır. Bunların farkına varabilmek ve değerlendirebilmek için düşünmek ve sorgulamak çok önemlidir. Böylece yaşatlarını, iş arkadaşlarını, öğretmenlerini, ailelerini, liderlerini ve kendilerini değerlendirebilirler.

Özel yetenekli öğrenciler bir problemle karşı karşıya bırakılarak seçilen problem detaylı bir şekilde tartışılır ya da problemin çözümü için farklı yöntemler uygulanır. Genellikle problemin çözümünde küçük grup çalışmaları yapılarak, öğrencilerin beyin fırtınası, morfolojik analiz gibi metotları öğrenmeleri ve uygulamaları beklenir. Bu yeterlik alanında öğrencilerin pasif bilgi alıcıları olmaktan çok aktif öğrenen ve öğrendikleri temel problem çözme metotlarını uygulayabilen bireyler olmaları beklenmektedir.

Yeterlik Alanı 5: LİDERLİK

Bu yeterlik alanı, öğrenmenin sosyal doğası ve liderlikle ilişkilidir. Akademik yeteneği bilişsel düşüncenin ayrı bir bölümü gibi algılamamak gerekir. Aksine bu yetenek bireyin bütün

yaşamı boyunca ailesi, arkadaşları ve öğretmenleriyle ilgili bütün sosyal paylaşımlarını kapsar. Ancak sosyal etkileşimleri algılayan bir öğrenci bazen lider olabilirken bazen de lideri takip eden konumda olabilir.

Özel yetenekli öğrencilerde küçük grup etkileşimi sağlayarak, benlik ve kendine güven kavramlarının gelişimine katkıda bulunmak önemlidir. Grup çalışmalarının esası her öğrencinin üzerine düşeni yapması, öğrencilerin bir konu veya problem üzerinde konuşmaları ve çözüm yolları aramaları vardır. Grup çalışmasında amaçlılık ve planlılık esastır.

Özel yetenekli öğrenciler liderlik etmek ya da liderin peşinden gitmek arasında bocalayabilir. Bu yeterlik alanı, özel yetenekli öğrencilerin öğrenmenin tüm aşamalarına girmesini ve akademik hedeflerini farklı bakış açılarıyla gerçekleştirmelerini sağlar. Bazı liderlik özellikleri özel yetenekli öğrencilerde doğal olarak vardır. Örneğin sınıf ortamında doğal liderdirler. Fakat araştırmalar göstermektedir ki özel yetenekli öğrencilerin grup çalışmalarında sadece lider olarak değil, aynı zamanda grup içerisinde nasıl birbirleriyle etkileşimde bulunarak çalışmalarını gerektiğini anlamaları da önemlidir.

Yeterlik Alanı 6: KARİYER PLANLAMA

Bu yeterlik alanı, öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu vurgular. Bu yeterlik alanı, öğrencilerin daha güçlü bir şekilde üst bilişsel becerilerini kullanmalarını ve yaşam boyu öğrenen birey olmalarını sağlar. Öğrenciler güçlü ve zayıf yönlerini bilirlerse, öğrenmede bu yönlerden hangisini/hangilerini kullanacaklarına daha kolay karar verir.

Özel yetenekli öğrenciler kendilerini değerlendirme, duygularının farkında olma gibi özellikleriyle genellikle farklıdır. Bu nedenle bu öğrencilerin kendi hedeflerini kendilerinin belirlemesi istenir. Bu durum sadece örgün öğretim sırasında değil okul sonrası hayatlarında da gerçekleştirilmelidir. Örneğin; kendi ilgi alanlarını belirleme, sorular üretme, yaratıcı zekalarını kullanarak ürünler ortaya koyma gibi becerileri devam ettirmesi beklenir.

Özel yetenekli öğrenci problem çözme sistemlerini bir arada kullanarak ürünler tasarlayabilmelidir. Bu ürünler gerçek hedef kitlelere hitap etmelidir. Ancak bu noktadaki sıkıntı bu hedef kitleyi belirlemektir. Bu yetenek alanı diğer yetenek alanları ile iç içedir. Çünkü her öğrenci, ortaya koyduğu ürünlerin nitelikli olması için uğraşır. Bu yetenek alanı öğrencinin kendini gerçekleştirme yöneliktir.

Yeterlik Alanı 7: YARATICILIK VE İNOVASYON

Bu yeterlik alanı, öğrencilerin problem çözme ve sentezlenmiş fikir üretme yeteneklerinin geliştirilmesi ihtiyacını kapsar. Farklı görüşler, ekip çalışması ve takım tabanlı öğrenmenin dayanak noktasıdır. Farklı görüşleri kabullenme, problem çözme stratejilerinin geliştirilmesini sağlar. Eleştirel düşünme ve sentez yapma ile birden çok bilgi kaynağı, birçok hedef kitle tarafından kabul edilen araştırma ve geniş kabul gören kanıtları içeren eylem planlarına dahil edilebilir. Bu fikir birliği yerine uzlaşmaya izin verir.

Özel yetenekli bireylerin farklı görüşleri değerlendirme yeteneği önemlidir. Çünkü bu öğrenciler okul başarısının başkalarının görüşleri ile değil kendi düşüncelerine bağlı olduğunu kabul ederler. Çoklu bakış açısını sentezlemeye yönelik öğrenme, bilişsel gelişimin devamının yanında kendi düşüncesinden farklı olan görüşleri daha olumlu bir şekilde kabul etmeyi sağlar.

YETERLİK ALANLARI VE KAZANIMLAR

YETERLİK ALANLARINA GÖRE KAZANIMLARIN DAĞILIM TABLOSU

Yeterlik Alanı	Kazanımlar
BİLGİYİ İŞLEME	1.1.Çalışma yaptığı alandaki bilginin yerini saptar, tanımlar ve bilgiyi düzenler.
	1.2.Çalışma alanının temelini oluşturan temel kavram ve ilkeleri tanımlar.
	1.3.Teknolojiyi ve bilgi okur-yazarlığını, araştırma konularını ve içeriklerini belirlemek için kullanır.
	1.4.Bilişim teknolojileri ve araçlarını çalışma alanına/disiplinine özgü bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek için kullanır.
İLETİŞİM BECERİLERİ	2.1.Bireysel özelliklerinin sınırlarını ve farklılıklarını tanır ve kabul eder.
	2.2.Duygu ve düşüncelerini kişiler arası iletişim becerilerini kullanarak etkili bir şekilde ifade eder.
	2.3.Kişiler arası iletişimde yaşanan problemlere yönelik çözüm yollarını belirler ve uygular.
ARAŞTIRMA BECERİLERİ	3.1.Çalışma yaptığı konuyla ilgili soruları belirler, değerlendirir ve yeniden düzenler.
	3.2.Çalışma alanında takip edilen araştırma/sorgulama yöntemlerini belirler ve uygular.
	3.3.Araştırma sürecinin güvenilirliğini ve yanılma payını saptar/tespit eder.
	3.4.Araştırma sürecinde toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.
4PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ	4.1.Bir durumun problem olup olmadığına yönelik soru sorar ve problemi tanımlar.
	4.2.Problemlerin çözümüne yönelik çözüm yollarından en uygununu seçer ve eylem planını uygular.
	4.3.Sonuçları analiz eder ve diğer çözüm yollarıyla karşılaştırarak değerlendirir.
LİDERLİK	5.1.Değişimi olumlu yönde etkileyecek farklı görüşleri kabul eder.
	5.2.Yönetim ve organizasyon sürecinde grup arkadaşlarını yönlendirmek için önemli liderlik özelliklerini kullanır.

KARİYER PLANLAMA	<p>6.1.Öğrenmeyi en üst düzeye çıkarmak için güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır ve bu yönlerini kabullenir.</p> <p>6.2.İhtiyaçlar doğrultusunda mantıklı hedefler belirleyerek öğrenmesinden kendisinin sorumlu olduğunu bilir.</p> <p>6.3.Bireysel hedeflerine ulaşmaya çalışırken bu süreçteki güçlü ve zayıf yönleri ortaya koymak için eylem planı tasarlar.</p>
YARATICILIK VE İNOVASYON	<p>7.1. Karmaşık bir konuda farklı bakış açılarını destekleyici argümanlar ortaya koyarak konuyla ilgili bir problemi araştırır.</p> <p>7.2. Problemlerin çözümüne yönelik orijinal çözüm yolları bulur, uygular.</p> <p>7.3. Sonuç çıkarmak ve etkili problem çözümlerini tahmin etmek için verilerin uygunluğu, güvenilirliği ve kullanılabilirliğini analiz eder.</p> <p>7.4. Gerçek yaşamla ilgili problemlerin çözümlerini gösteren, farklı kaynaklardan alınan bilgiyi sentezleyerek topluma yönelik orijinal ürünler oluşturur.</p>

PROGRAMIN UYGULANMASINEA YÖNELİK AÇIKLAMALAR

Üstün Yetenekli Bireyler Çerçeve Program, özel yetenekli eğitim alanındaki birçok farklı paydaş için tasarlanmıştır. Bu çerçeve programın öncelikle Bilim ve Sanat Merkezleri, örgün eğitim kurumlarındaki sınıf öğretmenleri, bu alanda eğitim veren özel eğitim kurumları, veli ve öğrenciler için özel yetenekli bireylere yönelik eğitimin daha etkili, daha ilgi çekici ve daha zenginleştirmeye yönelik nasıl olabileceğine yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Böylece programın, özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile ilgilenen kurumların bu alandaki eğitimi nasıl şekillendireceklerine yön vererek yenilik ve değişim ihtiyacını karşılaması hedeflenmiştir. Ayrıca bu çerçeve program eğitim kurumları içinde ve kurumlar arasında iletişim ve koordinasyonu geliştirerek yeniliklere uygun bir yönetim modelinin ortaya konmasını sağlayacaktır. Ancak tüm paydaşların bu çerçeve programının önemli birkaç noktasını anlaması ve içeriğin nasıl zenginleştirilebileceği ile ilgili aşağıda belirtilen birkaç noktaya dikkat etmeleri beklenmektedir:

- Yeterlik alanları, içerik (1), süreç (2,3 ve 4), öğrenme ortamı (5 ve 6) ve ürün (7) boyutuna göre düzenlenmiş olsa da, bu yeterlik alanları tek başına ya da tek bir amaçla ilgili değildir. Her bir yeterlik alanı içerisinde kazanımlar ve bu kazanımlara ilişkin boyutlar verilmiştir. Çerçeve programda düşünülen yeterlik alanları birbiri ile ilişkilendirilerek verilmiştir. Bu yeterlik alanları içerik, süreç, öğrenme ortamı ve ürün alanlarında birbiriyle ilişkili olabilir.
- Programda, süreci anlamaya yardımcı olmak için her bir yeterlik alanının temel boyutları ve bu boyutlara ilişkin açıklamalar dereceleme ölçeği şeklinde verilmiştir. Bu dereceleme ölçeği, her bir kazanımın temel boyutlarının ölçülmesinde dört (4) düzeyli bir ölçek şeklinde hazırlanmıştır. Bu öğrenci kazanımlarına ilişkin boyutlar ve bu boyutların düzeylerine yönelik açıklamalar Ek-1’de ayrıntılı olarak verilmiştir.
- Bu çerçeve program, ülkemizdeki özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde en yaygın model olan Bilim ve Sanat Merkezleri’ndeki müfredat tasarımlarının geliştirilmesinde yönetici ve öğretmenlere bir rehber olacağı düşünülmektedir. Yedi yeterlik alanı içerisinde 22 kazanım dahilinde 60 boyutun hem içeriğin zenginleştirilmesi hem de Bireysel Eğitim Programı (BEP) planlarının oluşturulması ve uygulanmasında da kullanılabilir. Aynı şekilde özel yetenekli öğrencilere hizmet veren tüm eğitim kurumları da bu çerçeve programdaki yeterlik alanlarını ve kazanımlarını kendi eğitim programlarını düzenlemede ve aynı zamanda bir değerlendirme aracı olarak da kullanabilir.

- Programda yedi yeterlilik alanı, yeterlilik alanlarının kazanımları ve bu kazanımlara ait açıklamalar bir tablo halinde gösterilmiş olup her bir yeterlilik alanına ait kazanımlar ve açıklamaları, her öğrenci veya öğrenci grupları için hazırlanacak Bireysel Eğitim Programlarında, öğretmenin okuttuğu dersin kazanımlarıyla da ilişkilendirilebilir.
- Dersin kazanımları ile programda yer alan yeterliliklerle ilişkilendirilen kazanımlar ayrı ayrı ve açıkça belirtilmeli, planlamada yakın, orta ve uzak hedefler belirlenirken bu hususlara mutlaka dikkat edilmelidir.
- Özel yetenekli öğrencilerin eğitimleriyle görevlendirilen öğretmenler, işe öğrencilerin hazırbulunuşluklarını yaparak başlamalıdır. Hazırbulunuşluğu yapılan her öğrenci için ayrı ayrı değerlendirmeler yapılarak öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel seviyesi belirlenmeli, bu tespite göre her öğrenci için ayrı ayrı Bireysel Eğitim Programları (BEP) oluşturulmalıdır.
- Çerçeve programda en önemli unsurlardan birisi de değerlendirmedir. Programda değerlendirmeye yönelik hazırlanan dereceleme ölçeği öğretmenin hem kendisini hem de öğrenciyi değerlendirmesine imkan tanıyacak şekilde tasarlanmıştır. Öğretmen BEP'lerde ara değerlendirmelerle öğretim stratejisini, yöntem ve tekniklerini gözden geçirmesi, öğrencinin konuyu hangi stratejiyle, hangi yöntem ve tekniklerle daha iyi öğrendiğini tespit etmesi ve aynı şekilde yaptığı çalışmalarla öğrenciyi de bunu hissettirerek kendi öğrenme stilini bulmasını da sağlayabilir.
- Çerçeve program, velilere ve öğrencilere aldıkları eğitimi değerlendirmeleri için bir fırsat sunabilir.
- Program eğitim uygulamalarında bölgesel farklılıklara izin vermekte, belirlenen amaç ve kazanımların bölgeye, çevreye, kültüre uygun olarak farklılaştırılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu çerçeve programının başarılı bir şekilde yürütülmesi için çok kapsamlı ve iyi organize edilmiş bir öğretmen eğitimine gereksinim vardır. Bu eğitimde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen öğretmenlere, öncelikle programın yapısı, felsefesi ve uygulanmasına yönelik eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu hizmet içi eğitimlerle öğrenciyi merkeze alan, öğretmen becerilerine odaklanan, program zenginleştirmeye yönelik yaklaşımlar verilerek öğretmenlerde anlayış değişikliği hedeflenmelidir.

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ

Programın amacına uygun olarak yürütülebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin etkili olarak kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğrenme ve öğretme süreci planlanırken bireyin performans düzeyi, özellikleri ile öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
- Belirlenen hedefe ulaşılabilmesi için zaman kullanımı en doğru şekilde planlanmalıdır.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç gereç ve materyaller seçilmelidir.
- Çalışmalarda kullanılan dilin ve uygulanan etkinliklerin bireyin yaşına ve özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.
- Günlük yaşamda bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri ve iletişim stratejilerini kullanabilmeleri için uygun ortamlar hazırlanmalı ve etkinlikler çeşitlendirilmelidir.

Öğretim Yöntemleri

Değişik öğrenme teorilerinin ana hatlarını temel alarak geliştirilen birçok öğretim yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemler içerisinde bir konunun en verimli şekilde hangi öğretim yönteminin kullanılarak öğretilbileceği, dersin ve konunun doğasına, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine, öğrenme yeterliklerine ve ortamın fiziksel şartlarına bağlıdır.

Öğrenme-öğretme süreçleri ile özel yetenekli bireylerin eğitime yönelik yapılan araştırmalarda bireysel farklılıkları dikkate alan, laboratuvar ve sınıf etkinliklerinde birebir ve grup çalışmalarına yer veren yöntemleri ön plana çıktığı görülmektedir. Özel yetenekli öğrenciler için teori ve araştırmaya dayalı öğretim yöntemleri uygulanmalıdır. Belli öğrenci kazanımlarını elde etmek için kanıta dayalı öğretim stratejileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, sorgulayıcı araştırma) kullanılmalıdır.

Özel yetenekli öğrenciler için paradoks geliştirme, nitelik listeleme, analogi, çelişki oluşturma, tetikleyici soru sorma, organize edilmiş rastgele araştırma, belirsizliğe karşı hoşgörü gösterme, gelişime odaklanma, yaratıcı yazma ve dinleme becerileri gibi öğretim strateji örnekleri kullanılabilir.

Öğretim yöntem ve tekniklerini iyi ayırıştırmak, bilişsel alan düzeyine göre uygun yöntemi, uygun yönteme göre uygun tekniği kullanmak gerekmektedir. Kuşkusuz bunda dikkat edilecek en önemli husus, çalışmanın sonunda öğrenciden hangi düzeye ulaşmasını beklediğimizi bilmektir. Öğrencinin bireysel eğitim planı hazırlanırken, kısa orta ve uzun vadeli planlamalar yaparken, mutlaka dönemlere göre bilişsel alan düzeyleri yanında, bedensel ve ruhsal gelişimleri birlikte değerlendirilmeli, bütün bunlar dikkate alınarak da uygun yöntem ve teknikler seçilmelidir.

Ayrıca yöntem ve teknik belirlemeden önce, eğitim stratejimizi de göz ardı etmememiz, konuya bilişsel alan düzeyine uygun öğretim stratejimizi belirlememiz, yöntem ve tekniklerimizi de ona göre şekillendirmemiz gerekmektedir.

PROGRAMIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Ölçme ve değerlendirme, öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerin başarılarını saptamak, eksikliklerini belirlemek, öğretim strateji-yöntem-tekniklerinin etkinliğini anlamak, programın zayıf ve kuvvetli yanlarını ortaya çıkarmak için yapılır.

Özel yetenekli çocukların eğitim sürecini değerlendirmede kullanılan ölçme ve değerlendirme araçları, eğitim sürecinin değerlendirilmesi dışında, hem tanılama hem de çocuğun ilgi ve yeteneğinin bulunduğu alanları keşfetmede ve yetenek alanlarının gelişimini sağlayacak planlamaların yapılmasında kullanılmaktadır. Özel yetenekli bireylerin tanılanmasında birçok ölçme aracı ile tanılama yaklaşımli eğitsel değerlendirmelerden yararlanılmaktadır.

Ülkemizde öğretimin her kademesindeki öğrencilerin tanılanmaları, ailelerinin ya da okulun yönlendirmelerine dayalı olarak Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine (RAM) başvuru yapıldığında uygulanan standart zekâ testleri aracılığı ile yapılmaktadır. Standart testler kapsamında yer alan ve zihinsel kapasiteyi ölçen bireysel ve grup zeka testleri; bireyin hem zihinsel, hem de özel yeteneklerinin tanılanmasına yardımcı olan ölçme araçlarıdır.

Bunlardan başka okul ve kurumlarda tanılama yaklaşımli eğitsel değerlendirmeler de yapılmaktadır. Bunlar; Performansa Dayalı Değerlendirme, Otantik Değerlendirme, Portfolyo Değerlendirme ve Dinamik Değerlendirme gibi uygulamaları içermektedir. Ürün ve performans değerlendirme hem özel yetenekliliğin tanılanma sürecinde hem de özel yetenek programını değerlendirmede kullanılabilir.

Özel yetenekli çocukların eğitim sürecini değerlendirmede kullanılan bu tür yaklaşımlar, özel yetenekli çocuğun eğitim sürecini değerlendirmede bize birçok ipucu sağlamakla birlikte asıl çocuğun ilgi ve yeteneğinin bulunduğu alanları keşfetmede ve yetenek alanlarında gelişmesini sağlayacak planlamaların yapılmasında da yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede programda ölçme ve değerlendirme; öğrenme sürecini desteklemeyi, yeterlilik alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerini, öğrenciyi ilgi ve yeteneğine uygun disiplinlere, alt disiplinlere yönlendirmeyi ve öğrencinin her türlü gelişimini izlemeyi amaçlar.

Öğrencilerin öğretim etkinliklerinde ortaya koydukları özel yetenekliliğe ilişkin performans ve ürünlerini kanıta dayalı olarak belirleyecek ölçme ve değerlendirme araçlarından bazılarını da şöyle sıralayabiliriz:

Gözlem Formları

Gözlem formları ölçülen özelliğin yapısına göre farklı şekillerde düzenlenebilir. Bu teknik, bireysel veya grup etkinliklerinde öğrencilerin göstermiş oldukları performansları değerlendirmek amacıyla kullanılabilir. Gözlem tekniği ile toplanan veriler sayesinde dönemin başında bir öğrencinin sergilediği davranışla dönemin sonunda sergilediği davranışlar karşılaştırmalı olarak irdelenir ve bu sayede performans değerlendirmesinde önem kazanan süreç değerlendirmesi üzerine vurgu yapılır.

Dereceleme Ölçekleri (Rubrik)

Öğrenci ürünlerini farklı kriterlere göre değerlendirmekte kullanılan özgün değerlendirme araçlarına dereceleme ölçeği (rubrik) denir. Dereceleme ölçekleri, öğrencilerin problem çözme süreçlerinde kullanılmak üzere geliştirilir. Bu değerlendirme türü, öğrenme ve öğretme sürecinin bir parçasıdır ve bir bakıma süreç değerlendirme olarak da nitelendirilebilir. Değerlendirme kriterlerini öğretmen ile beraber kararlaştıran öğrenciler sürece daha çok odaklanırlar ve kendilerini daha iyi yönetirler. Böylece, bu türde bir değerlendirme aracı öğrenme, öğretme ve değerlendirme arasında bir ilişki meydana getirir.

Tutum Ölçekleri

Bireylerin bir dizi cümle ya da sıfat dizisine gerçek duyguları doğrultusunda tepkide bulunmaları istenir. Bu cümle ya da sıfat listelerine ölçek denilmektedir. Thurstone, Likert, Guttman ve Duygusal Anlam ölçekleri olmak üzere dört çeşidi bulunan tutum ölçeklerinin en çok kullanılanı Likert Tutum ölçeğidir.

Ürün Seçki Dosyası (Portfolyo)

Portfolyo değerlendirme kısaca, öğrencinin öğrenme süreci içerisindeki performansının ve başarısının kaydedilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin eğitim sürecinde geçtiği aşamaların birleşimi, sergilediği çalışmaların toplandığı dosyanın adıdır.

Bir portfolyoda, öğrencinin yapmış olduğu çalışmanın değişik evrelerini içeren bir veya daha çok çalışma bulunabilir. Örneğin, bir öğrencinin portfolyosunda raporları, çalışma kağıtları, test sonuçları, mektupları, hikayeler, roman parçacıkları, şiir ve bir araştırmanın taslak, müsvedde kağıtları ile bitmiş hali bulunabilir. Hazırlanan portfolyo dosyası, verilen kriterlerin tamamını karşılıyorsa en yüksek puanı (4), istenilen kriterlerin hiç birini karşılamıyorsa en düşük puan (0) olarak değerlendirilebilir.

Kontrol listeleri

Gözlemlenen performansın ya da ürünün belirlenen performans ölçütlerine ne derece uyumlu olduğu kontrol listeleri kullanılarak belirlenebilir. Davranışların ya da özelliklerin varlığı gözlemlenmişse işaretlenir. Her gözlem iki değer verilerek kaydedilmelidir (var/yok) (evet/hayır) (görüldü/görülmedi) (doğru/yanlış) (yapıldı/yapılmadı) gibi.

KAYNAKÇA

- Armstrong, F. (2008). Inclusive Education. In G. Richards and F. Armstrong (eds), *Key Issues for Teaching Assistants. Working in diverse and inclusive classrooms. London and New York: Routledge.*
- Freeman, J. (2002). Out-of-School Educational Provision for the Gifted and Talented around the World: A Report for the Department of Education and Skills. *London, 2002.*
- Gifted and Talented Children in (and out) of the Classroom. *A report for the Council of Curriculum, Examinations and Assessment (CCEA), Northern Ireland.* (2006, 28th February).
- Gifted Learners: A Survey of Educational Policy and Provision. *European Agency for Development in Special Needs Education.* (2009).
- <http://etc.usf.edu/flstandards/sss/frameworks.pdf>
- <http://dese.mo.gov/divimprove/gifted/resources/curriculumguide.pdf>
- http://joanfreeman.com/pdf/Text_part_one.pdf
- http://www.fldoe.org/bii/Gifted_Ed/pdf/StateGiftedPlan.pdf
- <http://www.ncca.ie/uploadedfiles/publications/gifted%20and%20talented%20children.pdf>
- http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/Gifted_Program_Standards/K-12%20booklet%20for%20convention%20%28final%29.pdf
- http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/2010-11_state_of_states/State%20of%20the%20Nation%20%20%28final%29.pdf
- <http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/gifted.pdf>
- Kulik, J. A. & Kulik, C. C. (1997). Effects of ability grouping on student achievement. *Equity and Excellence*, 22-30.
- Maker, C.J. (1982). Curriculum development for the gifted. *Austin, TX: Pro-Ed.*
- Mönks, F.J. & Pflüger, R. (2005, February). Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. *Radboud University Nijmegen. Netherlands.*
- NAGC Pre-K-Grade 12 Gifted Programming Standards. A Blueprint for Quality Gifted Education Programs. *National Association for Gifted Children.* (2010, November).
- Smith, M.M.C. (2006). Principles of inclusion. Implications for able learners. In M.M.C. Smith(ed.), *Including the Gifted and Talented. Making inclusion work for more gifted and able learners. New York, Oxon:Routledge.*
- Van Tassel-Baska, J. (2003). Content-based curriculum for high-ability learners: An introduction. *Waco, TX: PrufrockPress.*

EKLER

EK-1

Dereceleme Ölçeğinin Kullanılması ve Yorumlanması

Dereceli puanlama anahtarı, yedi yeterlik alanına göre belirlenmiş kazanımların temel boyutlarını açıklamak için 4 (dört) düzeyde tanımlanmıştır. Bu düzeylerin açıklamaları aşağıda verilmiştir.

I. Düzey: İstenen bilgiyi bulur ve hatırlar. Kavram fikir ve olayları ifade eder. Bilgiyi tanımlamadan tek düze ele alır. Bilgi alanlarının birbiriyle ilişkilerini kuramaz.

“Bilen bir öğrenci bilgiyi **anlık** görür, algılar ve söyler”.

II. Düzey: Bilgiyi hatırlar, açıklar ve ilişkilendirir. Anlayan birey, her zaman olmasa bile birden çok kaynaktan aldığı bilgiyi kullanır. Anlayan kişi bilgiyi esnek bir şekilde kullanır. Bu noktada kolaylıkla ve tek başına yapamasa da bilgi alanlarını birleştirir.

“Anlayan öğrenci, bilgileri algılar ve **birleştirir**”.

III. Düzey: Aynı anda farklı kaynaklardan alınan bilgiyi ayırıştırır, birleştirir. Uygulayan kişi bilgiyi yeni durumlara özgün bir şekilde aktarabilir. Bilgi alanlarını aralarındaki sınırlar kalkacak şekilde birleştirir.

“Uygulayan öğrenci, bilgileri hareketliliğini görür ve **algılar**”.

IV. Düzey: Belli bir amacı gerçekleştirmek için birden çok kaynaktan alınan bilgiyi eleştirel ve etkili bir şekilde kullanır ve değerlendirir. Birey ilk üç düzeydeki süreçleri içselleştirir ve kendiliğinden bu süreçleri yerine getirir. Bilginin sahibidir ve onu gönüllü bir şekilde diğerleri ile paylaşır.

“Öğrenci, edinilen bilgileri üç boyutlu bir şekilde görür, algılar ve **kavrar**”

YETERLİK ALANI 1: BİLGİYİ İŞLEME

Kazanım 1. 1. Çalışma yaptığı alandaki bilginin yerini saptar, tanımlar ve bilgiyi düzenler.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Bilginin doğası	Bilim, sanat, beşeri bilimler vb. alanlarına özgü bilgiyi bulur ve disiplin/alanları birleştirerek tanımlar.	Disiplini tanımlayan kriterlerin ne olduğunu açıklayarak alanın nasıl organize olduğunu analiz eder ve ilgi alanlarını tanımlar.	Gerçek, olgu, kavram, teori ve ilkeyi birbirinden ayırır ve bilgi ve anlayış geliştirmede her birini kullanır.	Bir çalışma alanında bu çalışma alanına yeni katkılar yapar ve bir anlam yükleyerek bu alanı yapılandırır.
Temel araştırma	Çeşitli disiplinlerde/alanlarda genel araştırmayı destekleyen temel kaynakları bulur ve tanımlar.	Alanların nasıl organize edildiğini ve alt bölümlere nasıl ayrıldığını tanımlarken birincil ve ikincil kaynakların uygunluğunu analiz eder.	Bir alanda egemen olan kişi, yer, olay ya da inanışları değerlendirmek için birden fazla birincil ve ikincil kaynakları kullanır.	Disiplinler ve disiplinler arası alandaki bağlantıları kurmak için bilimsel dergi, bilimsel veri tabanları ve çeşitli üniversite kitaplarını kullanır.
Veriyi Kullanma	Topluma ve dünyaya çalıştığı disiplin/alanın katkılarını belirlemek amacıyla veri kullanır.	Olgu ve eğilimlerin anlam kazanması için alanlar arasındaki bağlantıyı araştırır.	Zamanla çalıştığı alanla ilgili konuların ve önemli eğilimlerin etkilerini yorumlamaya yardımcı olabilecek araştırma sorularını belirler.	Tarihsel olaylar, dönemler ve alanlar arasındaki bağlantıları ve temaları geliştirir.
Verileri düzenleme	Bir dizi veriyi düzenlemek için varolan bir sistemi seçer ya da oluşturur.	Bir çalışma alanında ve bu alan içinde alt bölümleri temsil eden organizasyonları göstermede örgütsel bir sistemi (bilgi ağacı, grafik ya da diagram) oluşturur.	Bir çalışma alanını tanımlayan yapıları, örnek ve temaları gösterir, tanımlar.	Örgütsel metodoloji ve bilginin bölümlerini kabul etmedeki zorlukları tartışır.

Kazanım 1. 2. Çalışma alanının temelini oluşturan temel kavram ve ilkeleri tanımlar.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Kavramsal çerçeveler	Bir disiplinin gerektirdiği bilgi ve becerileri belirlemek için sorular sorar. Günlük yaşamımızı etkileyen doğa ilkelerini ve kurallarını tanımlar ve bu ilkelerin dünyadaki rollerine ilişkin sonuçları ortaya koyar.	Bir bilgi bütünü içinde kavramsal temaları gösterir. Bir alan içindeki ilkeleri ve kavramsal temaların işlevleri arasındaki farkları ve benzerlikleri ayırt eder.	Bir çalışma alanındaki önemli kavramsal temaların mantıksal dizilimini yapar ve grafik oluşturur. Entegre disiplinler içindeki üretilen bilginin sık sık çelişkili doğasını özümser.	Bir disiplindeki kavramsal temaları içselleştirir; bir alanda bilim insanları tarafından geliştirilen ve kullanılan araştırma metotları ile verileri analiz eder. Belirsizlikleri tanımlar, kurallar ve kabul edilen genel eğilimleri sorgular.
Bileşenler ve metodoloji	Bir disipline ya da alana özgü bilginin terminolojisini tanımlar ve kullanır.	Bir alanda alan uzmanları tarafından kullanılan metodolojik beceri ve süreçlerin bir listesini oluşturur.	Disipliner ve disiplinler arasındaki dil, amaç ve metodolojiyi tanımlar ve kavrar.	Daha iyi anlaşılması için verileri analiz etmede çeşitli yöntemlerle deney yapar.
Kavramsal ilişkiler	Seçilmiş bir alanda önemli anahtar kavramları içeren temel ilkeleri tanımlar.	Çeşitli disiplin/alanlardaki temel bilgiyi gösterir.	Makro kavramları tanımlamak, temel kavramları ayırmak için bir disiplin/alandaki ilkeleri ve kavramları analiz eder ve sentezler.	Farklı disiplinlere kavramları transfer eder ve uygular.

Kazanım 1. 3. Teknolojiyi ve bilgi okur-yazarlığını, araştırma konularını ve içeriklerini belirlemek için kullanır.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Teknoloji	Bir proje hedefine ulaşmak için uygun teknolojiyi tanımlar.	Güncel teknolojinin yeni kullanım alanlarını göstermek için sunum yeteneğini kullanır.	Problem çözme sürecinde bilgi sistemlerini birleştirir.	Gelecekteki etkilerini tahmin etmek için olgu, olay ve eğilimleri analiz eder ve tanımlamak için bilgi sistemlerini kullanır.

Kazanım 1. 4. Bilişim teknolojileri ve araçlarını çalışma alanına/disiplinine özgü bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek için kullanır.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Beceri gelişimi	Çeşitli profesyoneller ile ilgili bilgileri bulur ve alana katkı sağlayacak kişisel güçleri tanımlar.	Kişisel ihtiyaçları ve hedefleri belirlemek üzere çeşitli uzmanların uygulamada karşılaştıkları zorlukları, çalışma yöntemlerini ve iş tanımlarını karşılaştırır.	Bir disiplin/alandaki uzmanların yöntem ve becerilerini inceler ve kullanır.	Bir disiplin çerçevesindeki standartları ve etik konulardaki anlayışları araştırır.
Destek grupları	Belirli bir çalışma alanı içinde ihtiyacına uygun destek gruplarını tanımlar ve belirli destek grupların doğasını belirler.	Disiplin içinde karşıt görüşlere sahip olanların değerlerini ve bakış açılarını tanır.	Bir çalışmayı kapsayan metodolojik uygulamayı doğrulamak için içerik alan uzmanları ile görüşmeler yapar.	Alanında araştırma, geliştirme için o alanla ilgili profesyonellerle ve uzmanlarla ve diğerleri ile işbirliği yapar.

YETERLİK ALANI 2: İLETİŞİM BECERİLERİ

Kazanım 2. 1. Bireysel özelliklerinin sınırlarını ve farklılıklarını tanıyarak ve kabul eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Güçlü ve Zayıf Yönler	Birey, kişilerarası iletişimi etkileyen güçlü ve zayıf yönlerini tanımlar.	Birey, güçlü ve zayıf yönlerini dikkate alarak iletişim stratejileri belirler.	Bireysel özelliklerin iletişimde oluşturduğu etkilerinden yararlanarak zayıf yönleri güçlendirmeye çalışır.	Bireysel özelliklerinden yola çıkarak kendine özgü iletişim becerilerini geliştirir.

Kazanım 2. 2. Duygu ve düşüncelerini kişiler arası iletişim becerilerini kullanarak etkili bir şekilde ifade eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
İletişimi Geliştirme Yöntemleri	Fikirlerini iletmek için uygun bir iletişim yolunu seçer ve uygular.	Uygulamada anahtar noktaları vurgulamak için görsel desteklerle fikirlerini bütünleştirir.	Kişisel sunum tarzını belirler ve farklı amaç, ruh hali ve sesini bu sunum tarzına göre uyarlar.	Kişisel tarzına göre iletişim kurmak için bir uygulamayı kanıt olarak gösterir.
İleri Düzeyde Sunum	Fikirlerini paylaşmak için gelişmiş bir dil ve sembol sistemlerini kullanır.	Dil ve sembollerle başkalarının kişisel tercihlerini değerlendirir.	Sunum, dil ve sembol sistemleri alanında kendini değerlendirir.	Değerlendirmeye dayalı olarak çeşitli ve özel kitlelere sunum, dil ve sembol sistemlerini uyarlar, revize eder.

Kazanım 2.3. Kişiler arası iletişimde yaşanan problemlere yönelik çözüm yollarını belirler ve uygular.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Problem Çözme	Bir problemi çözmek için uygun çözüm yollarını tanımlar.	Bir problemi çözmek için iletişim stratejilerini ve ikna araçlarını kullanır.	Karşıt fikirlere ve diğer bireylerin bakış açlarına göre belirlenmiş hedefe yönelik özel stratejiler geliştirir.	Etkin çözümleri savunan çeşitli argümanlara yönelik eleştirileri dikkate alır.

Duyguları Anlama	Objektif bakış açısını yitirmeden karşısındaki kişinin yaşadığı olayları, içinde bulunduğu duygu durumunu tanımlar.	Karşısındaki kişinin yaşadıklarını duygu odaklı analiz eder.	Karşısındakinin duygu durumuna neden olan etmenleri değerlendirir ve uygun tepki verir.	Çevresine karşı empati odaklı bir anlayış geliştirir.
Düşünce Yönetimi	Her bireyin farklı algıları, düşünceleri ve istekleri olabileceğini fark eder.	Karşısındakinin düşüncelerini açıklamasına izin verir ve düşüncelerine saygı gösterir.	İkna etme becerilerini kullanarak düşüncelerini savunur.	Karşılıklı etkileşim sonunda kendi düşünce sistemini ve hipotezlerini gözden geçirir.

YETERLİK ALANI 3: ARAŞTIRMA BECERİLERİ

Kazanım 3. 1. Çalışma yaptığı konuyla ilgili soruları belirler, değerlendirir ve yeniden düzenler.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Soruların doğası	Herhangi bir disiplin/alanında o alanla ilgili gerçekleri, olayları ya da olguları öğrenmeye yönelik soruları algılar.	Bilgiyi daha geniş anlamda ele alır ve o bilgiyi değerlendirmeye yönelik soru sormayı bilir.	Herhangi bir disiplin/alanında elde ettiği bir bilginin farklı bir alanla ilişkisi olup olmadığını anlamak için gerekli soruları tanımlar.	Elde ettiği bilgiyi farklı disiplin/alanlarda birleştirmek ve o bilgiyle ilgili anlayışını geliştirmek için soruları arar, bulur ve kullanır.
Soruların gücü	Belirli bir disiplin/alandaki soruların işlevini açıklar.	Farklı disiplin/alanlarla ilgili soruların işlevini anlar.	Belirli bir disiplin/alandaki eleştirel düşünebilmek için gerekli soruları belirler.	Farklı disiplin/alanlardaki sorgulamalarda kullanılan soruların işlevini ve birleştirici özelliğini kendi kelimeleri ile açıklar.

Kazanım 3. 2. Çalışma alanında takip edilen araştırma/sorgulama yöntemlerini belirler ve uygular.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Araştırma için veri yönetimi	Uygulayıcılar tarafından kullanılan araştırma metodolojilerine göre kitap ve diğer kaynakların listesini oluşturur.	Uygulanabilir profesyonel sorulara cevap aramak için uygulayıcılar tarafından kullanılan genel ve özel araştırma metotlarını kullanır.	Bir araştırma için gerekli uygun veri toplama araçlarını kullanır.	Bilimsel yöntemi uygular (sorunu tanımlar, probleme odaklanır, hipotez geliştirir, kaynakları bulur, verileri organize eder ve sınıflandırır, sonuçları çıkarır ve bulguları rapor eder).
Araştırma-sorgulama yöntemleri	Bir alan içindeki problemlerin nedenlerini ortaya koymak için içerik alanı uzmanlığını tanımlar.	Bir araştırmadaki kontrolleri, sabit ve değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlar, anlar ve analiz eder.	Bir alanda başarılı ölçümlerin nasıl yapıldığını anlar ve bir alandaki kaliteyi yansıtan göstergeleri uygular.	Araştırma ve deneme yoluyla kuralları, ilkeleri ve mevcut teorileri yeniden gözden geçirir.
İşbirlikli araştırma	Bir araştırma projesini ve/veya problemi çözmek için işbirlikli gruplara katılır.	Bir araştırma grubu içinde takım çalışması ve/veya liderlikte etik davranışlar gösterir.	Araştırma yaparken yetenekleri ve farklı bakış açılarını sergilemede akranlarıyla birlikte iş birliği içinde çalışır.	Bir çalışma disiplin/alanı içinde işbirlikli araştırmadan elde edilen çeşitli uygun bileşenleri birleştirir.
Bilimsel yöntem	Bilimsel yöntemi kullanarak bilimsel araştırmalar ile ilgili doküman inceleme ve veri toplama becerisi gösterir.	Bilimsel yöntem içinde seçilen değişkenlerin etkisini analiz eder.	Bilimsel çalışma için uygun prosedürü kullanarak bilimsel araştırma oluşturur.	Bir araştırma ortamında veya günlük hayatta problemleri çözmek için bilimsel yöntemi kullanır.
Araştırma araç-gereçleri	Çeşitli disiplin/alanlara özgü araç-gereci tanıır.	Araştırma ve/veya yaratıcı ürünler için fikir oluşturmada disiplin/alan özgü stratejileri kullanır.	Çalışma disiplin/alanına özgü araçları kullanarak, araştırma sonuçlarını paylaşır.	Farklı toplumsal kesimlerde kullanıldığında yaşamı kolaylaştıracak belirli bir çalışma alanıyla ilgili kullanılan araçlara alternatif özgün araçlar tasarlar.

Kazanım 3. 3. Araştırma sürecinin güvenilirliğini ve yanılma payını saptar/tespit eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Gerçek ve görüş arasındaki fark	Gerçek ve görüş arasındaki farkı ortaya koyan ipuçlarını tanıır.	Görüşleri ve sonuçları desteklemek ya da doğrulamak için birden fazla kaynağı sıralar.	Bir araştırma alanındaki uzman görüşleri ve gerçekleri analiz eder.	Çeşitli disiplin/alanları içindeki verilerin analizinden sonra geliştirilen görüşleri savunur ve uyarlar.

Kazanım 3. 5. Araştırma sürecinde toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Etik değerler	Bilginin kullanımı (gizlilik, güvenlik, korsanlık, telif hakkı vb.) ile ilgili etik kaygıları tanımlar.	Araştırma sonuçlarının güncel etkilere yönelik etik ilkeleri açıklar.	Araştırma ile ilgili etik ilkelere uygun kişisel değerlerini geliştirir ve açıklar.	Gerçek dünya problemleri ile ilgili etik sürecin kullanımını analiz eder.

YETERLİK ALANI 4: PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ**Kazanım 4. 1. Bir durumun problem olup olmadığına yönelik soru sorar ve problemi tanımlar.**

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Soruların önemi	Belli bir disiplin/alanındaki araştırma yöntemine uygun nasıl soru sorulacağını bilir ve tanımlar.	Araştırma sorgulama yöntemleri ile farklı disiplin/alanlarla ilgili soruları çözümler ve sentezler.	Farklı sorgulama araştırma yöntemlerinin çerçevesini çizer ve farklı alanlarla ilgili soruları belirler ve sınıflandırır.	Farklı disiplin/alanlarla ilgili araştırma sorgulamaya yönelik soruları kullanır.
Bilgi toplama	Herhangi bir disiplin/alanındaki zor bir problemle karşılaştığında nasıl bilgi toplayacağını bilir.	Herhangi bir disiplin/alanındaki problemle ilgili farklı kaynaklardan bilgi toplar.	Belli bir disiplin/alanındaki problemle ilgili ulaştığı bilgileri analiz eder.	Belli bir disiplin/alanındaki problemi kendi ifadeleriyle tanımlar.

Kazanım 4. 2. Problemlerin çözümüne yönelik çözüm yollarından en uygununu seçer ve eylem planını uygular.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Veri Toplama	Problemin nedenlerini ortaya koymak için en uygun veri toplama araçlarını tanımlar ve kullanır.	Verileri analiz ederek problemin nedenlerini sınıflandırır.	Belli bir disiplin/alanındaki problemle ilgili neden sonuç ilişkisi kurar.	Belirli bir bağlam içinde problemin çözümü için birden fazla yaklaşımı ilişkilendirerek kullanır.
Eylem Planı	Her hangi bir disiplin/alanındaki bir problemin çözüm yollarını tanımlar.	Olası çözüm yollarından en uygun olanı belirlemek için ölçütler kullanarak en uygun stratejiyi seçer.	Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce nasıl bir sonuç vereceğini tahmin eder.	Problemin çözümü için eylem planı tasarlar ve uygular.

Kazanım 4. 3. Sonuçları analiz eder ve diğer çözüm yollarıyla karşılaştırarak değerlendirir.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Değerlendirme	Problemin çözümüne yönelik elde ettiği sonuçları analiz eder.	Problemin çözümüne yönelik elde ettiği sonuçları diğer çözüm yollarıyla karşılaştırır.	Bir sorunu çözmek için kullandığı çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu değerlendirir.	Problem çözmeye sürecinde elde ettiği deneyimleri günlük hayattaki problemlerin çözümünde kullanır.

YETERLİK ALANI 5: LİDERLİK

Kazanım 5. 1. Değişimi olumlu yönde etkileyecek farklı görüşleri kabul eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Uzlaş	Başkalarının fikirlerine, duygularına ve yeteneklerine saygı duyması gerektiğini kabul eder.	Başkalarına hizmet etmeyi amaçlayan proje ve programlara katılarak diğerlerine göre daha büyük bir farkındalık gösterir.	Problemlerin ya da konuların çözümü için eylem planı hazırlarken grubun diğer üyelerinin değer ve inançlarına saygı gösterir.	Toplumun farklı kesimleri içinde problem ya da konuları çözmek için uyguladığı eylem planını destekler ve sonuçlarını savunur.
Bireysel özellikler	Grup dinamiklerini pozitif yönde etkileyebilecek zayıf ve güçlü yönlerini tanımlar.	Bireyin belirli görevler için güçlü ve zayıf yönlerini ve bireysel yeteneklerini tanımlar.	Bir grupta değişimi pozitif yönde etkileyen liderlik özelliklerini ve davranışları tanımlar.	Bütünlüğü oluşturmak için kendisinin ve başkalarının bireysel ve akademik hedeflerini karşılaştırır.
Çatışmayı Yönetme	Bir grupta grup üyelerinin davranışlarının neden-sonuç ilişkisini açıklar.	Grubu etkileyebilecek muhtemel birbirine bağlı sonuçları tahmin eder ve çatışma çözümlerinin bir listesini oluşturur.	Olumlu bir değişim meydana getirmek için çatışma yönetimi ve çözümleme tekniklerini uygular.	Gelecekte grup problem çözme stratejilerini geliştirmek için çatışma yönetimi ve çözümleme tekniklerini kullanır.

Kazanım 5. 2.Yönetim ve organizasyon sürecinde grup arkadaşlarını yönlendirmek için önemli liderlik özelliklerini kullanır.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Birlikte Çalışma	Her birey kendisinin grup arkadaşlarına, grup arkadaşlarının da kendisine katkıda bulunması gerekliliğinin farkına varır.	Yardımlaşarak ve öğrenme çabalarına katılarak birbirlerini öğrenmeye teşvik eder ve grup içerisinde üstüne düşen sorumluluğu yerine getirir.	Grubun tüm üyeleri ortak amaçlar doğrultusunda bir şeyler üretmek ve başarmak için birlikte çalışır.	Grubun hedeflerine ulaşmasında başarıyı ve başarısızlığı paylaşır.
Grup dinamikleri	Uzlaşya saygı gösterme ve kabullenmede iletişim kurallarına	Grup üyelerine iyi karar verme becerilerini aktarma yeteneği	Uygun sorular sorarak grup üyelerini tartışmaya ve karar	Bir projenin başarılı olmasında nihai çözüm yolunu analiz ve sentez

	uyar.	gösterir.	vermeye teşvik eder.	etmek yoluyla grubu yönlendirir.
İletişim	Uygun ve gelişmiş teknikleri kullanarak bilgi, kavram ve ilkeleri iletir.	İletişim sürecinde diğer üyelerin ihtiyaçlarının, endişelerinin ve deneyimlerinin farkında olduğunu gösterir.	Sözel ve sözel olmayan becerileri kullanarak belirli bir görev için grup uyumunu sağlamlaştırır.	Bir proje hedefi için fikirleri, bilgileri, endişeleri ve çözüm yollarını iletmek için gerekli olan sunum becerilerini analiz eder ve sentezler.
İşbirlikli Öğrenme	Dayanışmayı temel ilke olarak kabul eder.	Grup üyeleri arasındaki kaynaşmanın önemini ifade eder.	Farklı kültür ve yetenek düzeyindeki akranlarıyla birlikte çalışırken bireysel güçlerini, yeteneklerini ve öğrenme stillerini sergiler.	Grup üyelerinin özelliklerini tanımlarken grubun belirlenen hedeflere ulaşmasında grup üyelerinin farklı bireysel inanç ve değerlerine karşı olumlu bir anlayış geliştirir.

YETERLİK ALANI 6: KARİYER PLANLAMA

Kazanım 6. 1. Öğrenmeyi en üst düzeye çıkarmak için güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır ve bu yönlerini kabullenir.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Üstbilişsellik	Çok çeşitli materyaller kullanarak güçlü ve zayıf yönlerini, öğrenme tercihlerini ve stillerini tanımlar.	Bir çalışma alanı ile ilgili uzmanlık gerektiren beceri ve yetenekleri tanımlar, değerlendirir ve yorumlar.	Bir çalışma alanında uzmanlaşabilmek için hedefler ortaya koyar ve bu hedeflere ulaşmada ortaya çıkabilecek güçlükleri tanımlar.	Kendini yansıtma ve değerlendirme sonucunda hedefleri ve başarıya ulaşma yollarını yeniden belirler ve değerlendirir.
Öğrenme profili	Bireysel öğrenme tercihlerinin bileşenlerini tanımlar.	Zamanla değişiklikleri ve temaları tanımlamak için öğrenme/çalışma yollarını yansıtır.	Bir çalışma alanındaki uzman kişilerle öğrenme tercihlerinin bileşenlerinin uyumlu olup olmadığını karşılaştırır.	Bir veya daha fazla disiplin/alanda ürünler geliştirmek için öğrenme/çalışma tercihlerini kullanır.

Zorlukları kabullenme	Güçlü ve zayıf alanlardaki görevlerini başarmak için ihtiyaçları tanıır.	Engelleri aşmak için stratejileri ve kaynakları belirler.	Başarılı olmadığı görevlerde geri döner; alternatifleri değerlendirir ve dış kaynaklardan alabileceği destekleri araştırır.	Güçlü ve zayıf alanlarda yeni deneyimleri denemek için yeni fırsatlar oluşturmaya çalışır.
Değerlendirme	Performansını arttırmak için önceki görevlerini değerlendirir.	Çeşitli alanlarda zorlukları kabullenmenin ilerlemeye olan etkisinin inceler.	Özdeğerlendirme yoluyla başarıyı ve hataları yansıtır, yapıcı eleştirileri kabul eder.	Projesi hakkında uzmanlardan geri bildirim ister ve kişisel gelişiminde eleştirileri sentezler.

Kazanım 6. 2. İhtiyaçlar doğrultusunda mantıklı hedefler belirleyerek öğrenmesinden kendisinin sorumlu olduğunu bilir.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Bağımsız olma	Verilen görevlerde bir dizi hedefi belirlemek için ihtiyaçları tanımlar.	Öğretmen ya da akranlarından destek alarak hedeflerini belirleme ve değiştirmede sistematik bir yaklaşım sergiler.	Uygun olduğunda planlarını ve bir öğrenme aracı olarak yazılı dokümanlardaki hatalarını değiştirir.	Yaşam boyu öğrenen birey olarak hedef belirleme sistemlerini birleştirir.
Kendi kendini motive etme	Bir görevi tamamlamak için yönergeleri izler.	Görevleri tamamlamak için öncelik alır.	Zaman ve diğer kriterlere bağlı engellerin aşılmasında ve görev değişiminde sabırlılık gösterir.	Kendi seçtiği proje ve uygulamalarda profesyonel kalite için çaba gösterir.
Önceliklerini belirleme	Kısa ve uzun vadeli hedefleri ve bu hedefler arasındaki farkı tanımlar.	Zaman, kaynak, sürdürülebilirlik ve önem derecesi açısından öncelikli hedefleri belirler.	Kontrol edilebilen ve edilemeyen olayların başarıyı nasıl etkilediğini değerlendirir.	Hedeflerini belirlemek ve yeniden düzenlemek için geleceğe odaklanır.
Eleştirel değerlendirme	Etkilerini değerlendirmek için varsayım, inanç, değer, kültürel uygulamalar ve sosyal yapıları	Belirli bir tarihsel ve kültürel bağlamda ilgili varsayımları analiz eder.	Bilme ve yapmanın genel yollarını sorgulamak için düşünmenin alternatif yollarını	Bir eylemin ya da önermenin gerçekliğine ya da doğruluğuna karar vermek için eylemin soru örneklerini

	tanımlar.		önerir.	oluşturur.
--	-----------	--	---------	------------

Kazanım 6. 3. Bireysel hedeflerine ulaşmaya çalışırken bu süreçteki güçlü ve zayıf yönleri ortaya koymak için eylem planı tasarlar.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
İletişim	Güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili kişisel gelişimi için iletişimi tanımlar.	Hedefleri iyi tanımlanmış çeşitli alanlardaki zorlukları tanımlamak için uygun ve alana özgü bir dil kullanır.	Hedefleri belirlemek ve doğru adımlar atmak için yazılı ve sözlü tasarımları planlar ve çalışmada bu planları kullanır.	Belirlenmiş amaçlara uygun tasarlanmış planların uygunluğunu gösterir, planları gerekli gördüğünde değiştirir, başarı/başarısızlığa yönelik hedefleri için gelecek planları yapar.
Eylem planı bileşenleri	Hedeflenen başarıya doğru giden yolların bilgisini sunar.	Geliştirilen amaç ve hedefleri gerçekçi ve sistematik bir şekilde açıklar.	Zaman, para, malzeme ve diğer kaynakları uygun bir şekilde kullanarak eylem planlarını uygular.	Engelleri aşmak için çözümler üretme, kaynakların ve destekçilerin istihdamını kapsayan eylem planı bileşenlerini değerlendirir.
Sosyal bağlam	Kendisinin ve diğer insanların hedeflerinin birbiriyle nasıl bağlantısı olduğunu tanımlar.	Akranlarının ve diğer insanların hedeflerini onaylamak için kendi hedeflerini belirler.	Kişisel ve grup kararlarına katkı sağlayan yönetim ve gelişim hedefleri için sorumluluk üstlenir.	Çeşitli bağlamda uzun vadeli kişisel ve genel hedefleri (eğitim, sosyal, siyasal, kariyer) geliştirmek için birden fazla bakış açısı geliştirir.

YETERLİK ALANI 7: YARATICILIK VE İNOVASYON

Kazanım 7. 1. Karmaşık bir konuda farklı bakış açılarını destekleyici argümanlar ortaya koyarak konuyla ilgili bir problemi araştırır.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Problemi belirleme	Karmaşık bir konu içinde birden fazla sorunu belirler, araştırma sorularını ortaya koyar.	Karmaşık bir konu içerisindeki problemleri öncelikli olarak tanımlar ve sınıflandırır, hipotezler oluşturur.	Problem ifadesine odaklanarak belirlediği ölçütleri kullanır ve çözümler oluşturur.	Mevcut problemleri ve gelecekte ortaya çıkabilecek problemlerle ilgili araştırmalarda yeni yollar önerir.

Farklı bakış açısı	Bir sorunun farklı bakış açılarını kabul eder.	Bir problemi farklı bakış açılarıyla karşılaştırır.	Bir problem ifadesindeki farklı bakış açılarını birleştirir.	Bir problem ifadesine yeni yeni bakış açıları getirerek yeniden yapılandırır.
Destekleyici argümanlar	Bir problemin çözümü için her açıdan etkili argümanlar oluşturur.	Farklı açılardan birden çok destekleyici ifadeler geliştirir.	İletişimi farklı biçimlerde ikna edici kanıtlarla destekler.	Ulaşılabilir kaynakları kullanarak kendi bakış açısını ifade eder, savunur; diğer bakış açılarını etkili bir şekilde delillerle çürütür.
Çözüm üretme	Çeşitli kategoriler (sosyal, teknolojik, eğitim, çevre, politik vb.) içinde bir soruna birden fazla çözüm önerir.	Çözümleri değerlendirmek için ölçütler belirler ve uygular.	Değerlendirme ölçütlerine dayalı orijinal çözümleri ve ürünleri oluşturur; olası sonuçları ve etkileri değerlendirir; geliştirilen fikirlerin sonuçlarını test eder.	Gelecekteki sorunları çözmeye yardımcı olacak çözümleri genişletir; sonuçlar ya da çözümler için yenilikçi yaklaşımları araştırır.

Kazanım 7. 2. Problemlerin çözümüne yönelik orijinal çözüm yolları bulur, uygular.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Yaratıcı düşünme	Gerçek yaşam problemlerini çözmek için çok sayıda ve çeşitli fikirler üretir.	Bir sorunu çözmek için özgün fikirler ortaya koyar.	İş birliği yaptığı arkadaşlarıyla fikirlerini paylaşır.	İşe yarar fikir ve ürünleri değerlendirir ve yeniden düzenler.

Kazanım 7. 3. Sonuç çıkarmak ve etkili problem çözümlerini tahmin etmek için verilerin uygunluğu, güvenilirliği ve kullanılabilirliğini analiz eder.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Akıl yürütme: Tümden gelim, Tüme varım	Güvenilir bir veri tabanından bilgi almak için gereken beceriyi gösterir. Tümden gelim ve tüme varım mantığını tanımlar ve kullanılan	Bir argümanı belirsizlik derecesini ve argümanın otorite kaynağını (tümdengelim/tümevarım) tanımlar.	Tümdengelim ve tümevarım akıl yürütme ifadelerini savunur ve eleştirir. Bir argüman çerçevesinde yapılan yargıları değerlendirir.	Çalışma alanında ürün oluşturma ve/veya tartışmalarında tümdengelim ve tümevarım mantığını uygular. Bir alandaki araştırma için farklı

	tümden gelim ve tüme varım süreçlerini ayırt eder.	Bir argümanın belirsiz olup olmadığını açıklar, mantıklı düşünme doğrultusunda argümanını destekler.		akıl yürütme türlerini uyumlu bir şekilde birleştirir.
Veri analizi	Karmaşık ve gerçek yaşam sorunları ile ilgili bilgiyi ve veri kaynaklarını bulur.	Verinin kullanılabilirliği konusunda gereksiz bilgileri ayırt eder.	Kesin sonuçlara ulaşmak için verileri düzenlemede çeşitli araç ve teknikleri kullanır.	Belirli bir niyet için profesyonel uygulama araçlarını kullanarak veri analizi yapar.
Çözümleri tahmin etme	Bilgi ve gerçeklerle ilgili örnekleri tanımlar.	Potansiyel sonuçları tahmin etmek için çeşitli metotları kullanarak bilgileri ve gerçekleri organize eder.	Olası çözüm yollarını değerlendirmek için uygun araçları kullanır.	Gelecekte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar için öngöründe bulunur ve plan yapar.

Kazanım 7. 4. Gerçek yaşamla ilgili problemlerin çözümlerini gösteren, farklı kaynaklardan alınan bilgiyi sentezleyerek topluma yönelik orijinal ürünler oluşturur.

BOYUT	I. Düzey	II. Düzey	III. Düzey	IV. Düzey
Yaratıcı Düşünme	Konu ile ilgili iki kaynağı kullanarak varolan bir ürünü geliştirmek için yollar oluşturur.	Tüme varım ve tümdengelim akıl yürütmeyi kullanarak belirli bir kitle için orijinal bir ürün oluşturur.	Farklı disiplin ve alanlarda birden fazla kaynağı kullanarak belirlenmiş bir gerekçe ile bir ürün oluşturur.	Farklı disiplin/alanlarda kullanılan birden çok kaynağı kullanarak bir ürün oluşturur ve savunur.
Mecazi Tanıtım	Vermek istediği mesajı güçlendirmek için konu ile ilgili iki fikri kullanarak bir bildiri veya ürün oluşturur.	Yenilikçi bir şekilde konu ile ilgili birçok fikri kullanarak yeni kavramları gösterir.	Bir konu, kavram ya da ilkenin derinlemesine bir anlayışını geliştirmek için ilgisiz ya da karşıt fikirleri oluşturur.	Yeni bir teoriyi oluşturmak ve test etmek için çeşitli açılardan birden fazla kaynağı birleştirir.
Uygulama	Belirli bir soruna bir çok çözüm fikri geliştirir.	Birden fazla çözüm yollarını ve farklı bakış açılarını sentezleyerek yeni bir kişisel kavram oluşturur.	Çalışmanın farklı bir alanına uygulanabilen yaklaşımları ve çözüm yollarını sentezleyerek yeni bir kişisel teori oluşturur.	Farklı bakış açılarından ve farklı kaynaklardan elde edilen kanıtlara dayalı olarak geliştirilen kişisel teorisini savunur ve eleştirir.

Ek-2: ÇERÇEVE PROGRAMIN YETERLİK ALANLARININ VE KAZANIMLARININ BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ EĞİTİM SÜREÇLERİNE DAĞILIM TABLOSU

YETERLİK ALANI 1: BİLGİYİ İŞLEME

Kazanımlar	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreçleri					
	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci	Açıklamalar
1.1. Çalışma yaptığı alandaki bilginin yerini saptar, tanımlar ve bilgiyi düzenler.			✓	✓	✓	
1.2. Çalışma alanının temelini oluşturan temel kavram ve ilkeleri tanımlar.			✓	✓	✓	
1.3. Teknolojiyi ve bilgi okur-yazarlığını, araştırma konularını ve içeriklerini belirlemek için kullanır.			✓	✓	✓	
1.4. Bilişim teknolojileri ve araçlarını çalışma alanına/disiplinine özgü bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek için kullanır.			✓	✓	✓	

YETERLİK ALANI 2 : İLETİŞİM BECERİLERİ

	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi					
	Eğitim Süreçleri					
Kazanımlar	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci	Açıklamalar
2.1. Bireysel özelliklerinin sınırlarını ve farklılıklarını tanıy ve kabul eder.	✓	✓	✓	✓	✓	
2.2. Duygu ve düşüncelerini kişiler arası iletişim becerilerini kullanarak etkili bir şekilde ifade eder.	✓	✓	✓	✓	✓	
2.3. Kişiler arası iletişimde yaşanan problemlere yönelik çözüm yollarını belirler ve uygular.	✓	✓	✓	✓	✓	

YETERLİK ALANI 3: ARAŞTIRMA BECERİLERİ

Kazanımlar	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi						Açıklamalar
	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci		
3.1. Çalışma yaptığı konuyla ilgili soruları belirler, değerlendirir ve yeniden düzenler.		✓	✓	✓	✓		
3.2. Çalışma alanında takip edilen araştırma/sorgulama yöntemlerini belirler ve uygular.		✓	✓	✓	✓		
3.4. Araştırma sürecinin güvenilirliğini ve yanılma payını saptar/tespit eder.		✓	✓	✓	✓		
5. 5: Araştırma sürecinde toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.		✓	✓	✓	✓		

YETERLİK ALANI 4: PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

Kazanımlar	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi						
	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Yönetimi Süreci	Üretimi/ Süreci	Açıklamalar
4.1. Bir durumun problem olup olmadığına yönelik soru sorar ve problemi tanımlar.		✓	✓	✓	✓		
4.2. Problemlerin çözümüne yönelik çözüm yollarından en uygununu seçer ve eylem planını uygular.		✓	✓	✓	✓		
4.3. Sonuçları analiz eder ve diğer çözüm yollarıyla karşılaştırarak değerlendirir.		✓	✓	✓	✓		

YETERLİK ALANI 5 : LİDERLİK

Kazanımlar	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi					
	Eğitim Süreçleri					
	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci	Açıklamalar
5.1. Değişimi olumlu yönde etkileyecek farklı görüşleri kabul eder.	✓	✓	✓	✓	✓	
5.2. Yönetim ve organizasyon sürecinde grup arkadaşlarını yönlendirmek için önemli liderlik özelliklerini kullanır.	✓	✓	✓	✓	✓	

YETERLİK ALANI 6: KARİYER PLANLAMA

	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi					
	Eğitim Süreçleri					
Kazanımlar	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci	Açıklamalar
6.1. Öğrenmeyi en üst düzeye çıkarmak için güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır ve bu yönlerini kabullenir.			✓	✓	✓	
6.2. İhtiyaçlar doğrultusunda mantıklı hedefler belirleyerek öğrenmesinden kendisinin sorumlu olduğunu bilir.			✓	✓	✓	
6.3. Bireysel hedeflerine ulaşmaya çalışırken bu süreçteki güçlü ve zayıf yönleri ortaya koymak için eylem planı tasarlar.				✓	✓	

YETERLİK ALANI 7: YARATICILIK VE İNOVASYON

	Bilim ve Sanat Merkezi Eğitim Süreci Kazanım Eşleştirmesi					
	Eğitim Süreçleri					
Kazanımlar	Uyum Eğitim Süreci	Destek Eğitim Süreci	BYF Süreci	ÖYG Süreci	Proje Üretimi/ Yönetimi Süreci	Açıklamalar
7.1. Karmaşık bir konuda farklı bakış açılarını destekleyici argümanlar ortaya koyarak konuyla ilgili bir problemi araştırır.		✓	✓	✓	✓	
7.2. Problemlerin çözümüne yönelik orijinal çözüm yolları bulur, uygular.		✓	✓	✓	✓	
7.3. Sonuç çıkarmak ve etkili problem çözümlerini tahmin etmek için verilerin uygunluğu, güvenilirliği ve kullanılabilirliğini analiz eder.			✓	✓	✓	
7.4. Gerçek yaşamla ilgili problemlerin çözümlerini gösteren, farklı kaynaklardan alınan bilgiyi sentezleyerek topluma yönelik orijinal ürünler oluşturur.				✓	✓	